

переджав про небезпеку заперечення автономії особистісної правосвідомості відомий юрист П. Новгородцев: “Якщо між цією спільністю осіб та умовами їх суспільного і політичного існування стає можливим повне й гармонійне злиття, то не дивно, що за такого розуміння особистості індивідуалізм легко переходить у соціалізм і державний абсолютизм” [4, с.283-286].

Таким чином, за зазначених обставин особистісна правосвідомість перетворюється у так звану соціалістичну та державно-правову свідомість або законсвідомість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий В. С. Предмет і метод метафізики: стаття перша. *Філософська думка*. 2000. № 4. С. 130–141.
2. Фромм Э. Пути из больного общества / Эрих Фромм // Проблема человека в западной философии. М., 1986. 886 с.
3. Соловьев В. С. Сочинения. [в 2 т.]. М., 1988. Т. 1. 688 с.
4. Максимов Л. В. Проблема обоснования морали. Логико-когнитивные аспекты. М., 1991. 137 с.

А. С. Романова

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Інституту права, психології та інформаційної освіти
НУ «Львівська політехніка»

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І ПРИРОДНО-ПРАВОВА САМОБУТНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Прихильників, як і противників, глобалізаційної діяльності людства є багато, і ми не прагнемо підтримувати позицію ні тих, ні інших, а лише хочемо вказати на певні позитивні і негативні аспекти такого напрямку в життєдіяльності людини. Серед викликів глобалізації варто виділити можливе зникнення в результаті уніфікації норм й ідеалів світових культур, процес знеособлення людських індивідуальностей, об'єднання їх у певні, нерідко жорсткі рамки одноманітними нормами і правилами, втрата етнічними групами своєї самобутності, делегітимація правових норм, універсальність, уніфікація правових основ. Неминучим результатом глобалізаційних процесів є стандартизація не тільки культури в її великому розумінні, а й поступове зникнення кордонів між правовими сім'ями, правовими системами, підрич традиційних правових ціннісних нормативів. І якщо розглядати природно-правові норми і цінності, то постає велика проблема щодо їх так званої уніфікації, з огляду на релігійний чинник (християнство і, скажімо, мусульманство). Як наслідок процесу глобалізаційної діяльності може відбуватися штучне нав'язування і вимушене сприйняття правовими системами міжнародних правил [1, с. 84–87].

Дуже важливо зберегти природно-правову самобутність свідомості кожного народу і не перетворити людей на єдину біомасу, хоча й слухняну, але без автентичних ознак. Сучасні вчені бачать у правовій етнології й антропології механізм теоретичної легітимації захисту етнічної релігійно-культурної самобутності від уніфікації, що, власне, може знищити природно-правовий дух і ментальність певного народу.

Для узгодженої правомірної життєдіяльності людей чимало вчених обґрунтовують глобалізаційний еволюціонізм. Зазначається, що глобалізаційна діяльність людини в широкому сенсі – це процес історично довготривалий і містить низку етапів у своєму розвитку [2]. Ідея спільної долі людей, їх особливої родової ідентичності, єднання людського буття на Землі існувала споконвіку, вона зародилася вже тоді, коли людина усвідомила себе як мисляча і суспільна істота. Прихильники еволюціонізму вважають, що глобалізація – складне і багатогранне явище, що охоплює тією чи іншою мірою всі сфери суспільного життя і постає перед нами в поглибленні загальнопланетарних зв'язків і взаємодії людей, а приводить до суттєвого духовно-культурного прогресу. До позитивної властивості глобалізації відносять і те, що вона несе в собі заряд такого розвитку продуктивних сил, який здатний вирішити або істотно пом'якшити проблеми суспільного життя, зокрема правові.

Варто звернути увагу на підхід, за яким зростаючі процеси глобалізації не «розмиють» етнокультурного різноманіття, а навпаки зміцнять [3, с. 32–36].

Саме почуття етнічної ідентичності часто забезпечує почуття солідарності, належності людини до культурно-історичної спільноти, на основі не тільки мови, стереотипів і норм поведінки, а й природно-правової ментальності, що також впливає на ціннісні аспекти правосвідомості людини і на її поведінку в природно-правовому просторі.

Учені дедалі частіше визнають, що знищення традиційних життєвих укладів нерідко стає причиною хаосу і дезорганізації в суспільно-правовому житті, що призводить до аномічних станів його існування.

Процес глобалізації, загалом, активізував пошук культурно-правової ідентичності багатьма народами. Розвиваються також природно-правові ідеали і цінності, проголошення і захист яких стають невіддільною частиною правового суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тишков В. А. Вопросы теории. О культурном многообразии. *Этнографическое обозрение*. 2005. № 1. С. 84–87.
2. Шилов В. Н. Политическая аксиология. Белгород : Логия, 2001. 96 с.
3. Овчинников А. И. Социокультурная самобытность правового мышления и юридическая этнология. *Юристы-Правоведь*. 2003. № 1. С. 32–36.

Д. М. Сковронський

к.ю.н., доцент кафедри ТІФП

Навчально-наукового Інституту права,

психології та інноваційної освіти

НУ «Львівська політехніка»

ЗАГАЛЬНА СУТЬ ТА ВІДМІННОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЗАХИСНА ПРОМОВА»

Адвокат та прокурор є єдиними професійними учасниками судових дебатів, які виголошують судові промови на професійному рівні, застосовуючи риторичні здібності. У судових дебатах право виступати першим із промовою належить прокурору. Для спростування сказаного прокурором наступним виголошує промову адвокат. Якщо говорити про судову промову в загальному, то, на думку С.Абрамовича, судова промова – це промова, звернена до суду та інших учасників судочинства і присутніх при розгляді кримінальної, цивільної, адміністративної справи, в якій містяться висновки щодо тієї чи іншої справи. На основі того, що в суді з промовами виступають прокурор, або обвинувач, та адвокат, тобто захисник, виокремлюють прокурорську (обвинувальну) промову та адвокатську (захисну) промову [1, с. 119]. В науці відсутнє єдине визначення поняття «захисної промови». Кожен науковець-дослідник пояснює це явище по-різному, не відходячи від загальної суті. Доцільно буде розглянути думки різних дослідників щодо адвокатської промови для того, аби краще зрозуміти, яким чином захисник має готуватися до виступу в суді. Вважається, що дане явище сформувалося із грец. *απολογία* – виправдання чи вихваляння, таким чином, промова чи письмовий твір на захист якоїсь особи називається апологія. Згодом, слово зазнало трансформації, і переформувалося з пізньолатинського, означаючи «захист, виправдання», а з грецької почало розумітися зі слова *apologeisthai* – виступати на захист. Слово «апологія» тлумачилося кількома способами, які наближені до сучасного значення захисної промови. Так, вважали, що це:

- пояснення, в якому описуються обставини, причини, які дозволяють виправдати когось;
- пояснення певного зізнання, докази в його користь;
- спроба спростування власних дій в очах оточуючих;
- твердження, яким особа захищає те, у що щиро вірить – спосіб життя, поведінку людини тощо.

За часів Античності апологією вважали промову, яку обвинувачений виголошував в суді, заперечуючи висунуті проти нього звинувачення. Так, Платон склав апологію на висунуті обвинувачення проти Сократа. У своїй праці «Апологія Сократа» Платон зобразив апологію як «продуману відповідь» на висунуті звинувачення. Сьогодні слово «апологія» втратило першопочаткове значення, і лише віддалено відноситься до захисної промови в суді. Тепер цей термін означає надмірне вихваляння чогось чи когось, а також упереджений захист, який того не вартий.